

Οι πεζές Καταβασίες των Χριστουγέννων - Μετάφραση Ερμηνεία (ζ΄, η΄ και στ΄ Ωδή)

Ορθοδοξία / Θεία Λατρεία

Μιχάλης Κουτσός, Φιλολόγος - Συγγραφέας

Ώδη ζ΄.

Οἱ παῖδες εὐσεβείᾳ συντραφέντες
δυσσεβοῦς προστάγματος καταφρονήσαντες,
πυρὸς ἀπειλὴν οὐκ ἐπτοήθησαν,
ἀλλ' ἐν μέσῳ τῆς φλογὸς ἐστῶτες ἔψαλλον·
Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ.

Μετάφραση

Οι τρεις Παῖδες που ανατράφηκαν με ευσέβεια
καταφρόνησαν τη βλάσφημη προσταγή
και δεν φοβήθηκαν την απειλή της φωτιάς,

αλλά αντίθετα στέκονταν στη μέση της φωτιάς και έψελναν:

«Ο Θεός των πατέρων μας είσαι δοξασμένος».

Ερμηνεία

Πρόκειται για τη γνωστή περιπέτεια των Τριών Παίδων που ρίχτηκαν στο καμίνι της φωτιάς, οι οποίοι όμως, επειδή ανατράφηκαν με ευσέβεια υπακούοντας στις εντολές του Θεού, καταφρόνησαν τις βλάσφημες εντολές του ασεβούς βασιλιά Ναβουχοδονόσορα και δεν φοβήθηκαν από την απειλή του ότι θα τους ρίξουν στην «επταπλάσιο» κάμινο που άναψε γι αυτούς. Οι τρεις λοιπόν Παίδες όχι μόνο δεν καίγονταν αλλά αντίθετα δροσίζονταν, γιατί Άγγελος Κυρίου μετέβαλε την πύρα της φωτιάς σε δροσιά και αισθάνονταν τόσο ευχάριστα, ώστε να δοξολογούν τον Θεό που τους αξίωσε μιας τόσο μεγάλης τιμής να ριχτούν στη φωτιά για χάρη Του κι ακόμα να τους τιμήσει με την παρουσία Του που έγινε αισθητή τόσο με τη μορφή αγγέλου όσο και με την έγκαιρη επέμβαση στη φωτιά.

Ο τελευταίος στίχος «Ὁ τῶν πατέρων Θεὸς εὐλογητὸς εἶ» αποτελεί το κεντρικό θέμα της δοξολογίας των Τριών Παίδων και συγχρόνως είναι χαρακτηριστικός της ζ΄ Ωδής, γνωστός από την αντίστοιχη Ωδή των εννέα βιβλικών Ωδών.

Ο Πονηρός με τους πειρασμούς του άλλοτε γίνεται άγριο κύμα, που απειλεί να μας καταπιεί, όπως στην περίπτωση του Ιωνά, κι άλλοτε γίνεται φωτιά που απειλεί να μας κατακάψει. Όμως αν κι εμείς έχουμε ανατραφεί με ευσέβεια, αν εφαρμόζουμε τις εντολές του Θεού, δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτα, αντίθετα θα χαιρόμαστε

που ο Θεός μας αγαπάει, ασχολείται με μας και μας δοκιμάζει, για να γίνουμε καλύτεροι. Ας δοξολογούμε λοιπόν το Θεό και ας τον ευχαριστούμε για την αγάπη του και το ενδιαφέρον του για μας, αλλά για να ελκύσουμε το ενδιαφέρον του Θεού πρέπει να είμαστε αγωνιστές της αλήθειας σε κάθε περίπτωση, εύκολη και δύσκολη.

Ἔκδοξος ἠ΄

*Θαύματος ὑπερφουῶς ἢ δροσοβόλος ἐξεικόνισε κάμινος τύπον·
οὐ γὰρ οὐκ ἐδέξατο φλέγει νέους, ὡς οὐδὲ πῦρ τῆς θεότητος
Παρθένου ἦν ὑπέδου νηδύν. Διὸ ἀνυμνοῦντες ἀναμέλψωμεν·*

*εὐλογεῖτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον,
καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας.*

Μετάφραση

Το δροσερό καμίνι προεικόνιζε τον τύπο ενός υπερφυσικού θαύματος, γιατί δεν έκαψε τους νέους που δέχτηκε.

Έτσι ούτε και το πυρ της Θεότητας έκαψε την κοιλιά της Παρθένου, στην οποία μπήκε. Γι αυτό κι εμείς ας ψάλλουμε με ύμνους:

«Ας δοξολογεί τον Κύριο ὅλη ἡ κτίση και
ας τον υπερυψώνει σε ὅλους τους αἰῶνες».

Ερμηνεία

Και πάλιν νέος συμβολισμός. Ὅπως το καμίνι της φωτιάς του Ναβουχοδονόσορα δεν έκαιγε τους Τρεις Παῖδες αλλά τους δρόσιζε, έτσι και το πυρ της Θεότητας που «ενοίκισε» μέσα στην άσπιλη κοιλιά της Θεοτόκου δεν την έκασε ούτε την ίδια ούτε καμιά αμαρτία, γιατί ἡ Θεοτόκος ἦταν ἀπαλλαγμένη και ἀπό την προπατορική αμαρτία και ἀπό κάθε προαιρετική αμαρτία με την «επισκίαση» του Αγίου Πνεύματος. Αντί λοιπόν να την κάψει, την δρόσισε και την πλημμύρισε ἀπό χαρά, ὡστε να αναφωνεί: «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον και ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμα μου ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρι μου...». Αυτό είναι το «υπερφυές θαύμα», το οποίο είναι πάνω ἀπό τους νόμους της φύσης, διότι είναι δημιούργημα του δημιουργού των νόμων της φύσης, ο οποίος ἀνά πᾶσα στιγμή μπορεί να τους αναιρέσει, ὡπως έκανε και στην προκειμένη περίπτωση που ἀφαίρεσε την καυστική δύναμη ἀπό τὴ φωτιά του Ναβουχοδονόσορα.

Οι δύο τελευταίοι στίχοι: «εὐλογοίτω ἡ κτίσις πᾶσα τὸν Κύριον, καὶ ὑπερυψούτω εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας» εἶναι και πάλι οἱ χαρακτηριστικοὶ στίχοι τῆς ἡ΄ Ὠδῆς που μας εἶναι γνωστοί ἤδη ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη Ὠδὴ τῶν ἐννέα Βιβλικῶν Ὠδῶν.

Φωτιά δὲν γίνεται μόνο ο Πονηρός ἀλλὰ και ο Θεός, κοιτάξτε ὅμως τὴν διαφορά. Ἡ φωτιά τοῦ Πονηροῦ ἀπειλεῖ να μας καταστρέψει και ἡ φωτιά τῆς Θεότητος ὄχι μόνο δὲν μας καταστρέφει ἀλλὰ μας φωτίζει και μας μεταμορφώνει, ὅταν βέβαια εἴμαστε καθαροί και ἀγνοί, γιατί διαφορετικά γίνεται και ο Θεός φωτιά που μπορεί να μας κατακάψει λόγω τῶν ἀμαρτιῶν μας. Στὴν ἀκολουθία τῆς Θείας Μεταλήψεως : «Ἰδοὺ βαδίζω πρὸς θεῖαν Κοινωνίαν, Πλαστοργέ μη φλέξης με τὴν μετουσία, πυρ γὰρ ὑπάρχεις τοὺς ἀναξίους φλέγον, ἀλλ' οὐν κάθαρον ἐκ πάσης με κηλίδος». Ἡ φωτιά τῆς Θείας Μεταλήψεως δὲν μας καίει ἀλλὰ μας καθαρίζει. Αυτό εἶναι τὸ μέγα ἔλεος τοῦ Χριστοῦ, ἀντὶ να μας κατακάψει σαν ἀμαρτωλοί που εἴμαστε, καταδέχεται να σκηνώσει μέσα μας και να μας καθαρῖσει, για να μας κάνει δεκτικούς στο Ἅγιο Πνεῦμα, να φωτιστούμε και να σωθούμε.

Ὠδὴ θ΄.

*Μυστήριον ξένον ὄρω καὶ παράδοξον! οὐρανὸν τὸ σπήλαιον·
θρόνον χερουβικὸν τὴν Παρθένον·
τὴν φάτνην χωρίον, ἐν ᾧ ἀνεκλίθη ὁ ἀχώρητος,
Χριστὸς ὁ Θεός, ὃν ἀνυμνοῦντες μεγαλύνομεν.*

Μετάφραση

Βλέπω ένα μυστήριο, παράξενο και παράδοξο!

Το σπήλαιο να γίνεται ουρανός,

Η Παρθένος χερουβικός θρόνος,

Και η φάτνη ο τόπος όπου ξάπλωσε αυτός που δεν χωράει πουθενά,

Δηλαδή ο Χριστός και Θεός μας, τον οποίο οι πιστοί υμνολογώντας μεγαλύνουμε.

Ερμηνεία

Το τροπάριο αυτό της θ΄ Ωδής της Καταβασίας των Χριστουγέννων συνοψίζει όλο το νόημα των Χριστουγέννων, που αποτελεί και θα αποτελεί σε όλους τους αιώνες ένα μυστήριο παράξενο και παράδοξο, τέτοιο που δεν ξανάγινε ούτε θα ξαναγίνει ποτέ. Το φτωχικό σπήλαιο της Βηθλεέμ παίρνει μυθικές διαστάσεις και γίνεται ουρανός, η Παρθένος γίνεται χερουβικός θρόνος και η άσημη φάτνη ένας χώρος όπου χώρεσε ο αχώρητος Χριστός ο Θεός. Αν αυτό δεν είναι παράξενο και παράδοξο, τότε τι άλλο μπορεί να είναι τόσο παράξενο και παράδοξο;

Είδαμε λοιπόν πώς ο υμνογράφος μας περιγράφει τη γέννηση του Χριστού, τις προτυπώσεις και τις πραγματώσεις, τους πρωταγωνιστές αυτής της Θείας οικονομίας, τον Χριστό και την Παναγία, και το μεγάλο γεγονός που αξιωνόμαστε να ζούμε όχι μόνο μια φορά το χρόνο, αλλά κάθε φορά που κοινωνούμε. Τι μεγαλειώδη δόξα μας επεφύλαξε η γέννηση του Σωτήρος Χριστού, γιατί όλα αυτά

τα παράξενα και τα μυστήρια γίνονται και σε μας, όταν κοινωνούμε και παίρνουμε μέσα μας τον Χριστό.

Μπορούμε τότε άφοβα να βροντοφωνάξουμε: «γεννιέται μέσα μου ένας Θεός, και ξαναγίνομαι πάλι ναός», ναός του Παναγίου Πνεύματος, το ίδιο που επεσκίασε και την αμόλυντο και αμίαντο Μητέρα του Θεού. Τέτοια τιμή πού να την φανταζόμασταν!

Πριν κλείσουμε ας δούμε τι απαντά Ο Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ Παναγιώτης Ί. Σκαλτσής στο ερώτημα: Γιατί πολλοί θεωρούν τα Χριστούγεννα ως Πάσχα. Στο άρθρο του «Ό πασχάλιος χαρακτήρας τῶν Χριστουγέννων» λέγει τα εξής: «Οι άπλοι άνθρωποι χαρακτηρίζουν τά Χριστούγεννα ως Πάσχα. Δέν κάνουν κάποιο λάθος, αλλά εκφράζουν τό βαθύτερο νόημα τῆς χριστιανικῆς έορτῆς ἢ όποία ένώνει τά γεγονότα τῆς έν Χριστῶ οίκονομίας καί άναδεικνύει τή χαρά γιά τή σωτηρία τοῦ ανθρώπου. Ένα εἶναι τό μυστήριο τοῦ Χριστοῦ καί μία κατά βάσιν εἶναι ἡ έορτή, τό γεγονός «τῆς τοῦ Λόγου σαρκώσεως καί τῆς ἡμῶν θεώσεως». Ἡ Ένσάρκω-ση τοῦ Λόγου άποτελεῖ τήν άρχή τοῦ λυτρωτικοῦ ἔργου καί τό Πάσχα το πέρας τῆς οίκονομίας».

Αλλά και τά πατερικά κείμενα επίσης προβάλλουν ιδιαίτερα τό γεγονός ότι τό μυστήριο τοῦ σαρκωθέντος, σταυρωθέντος καί άνα-στάντος Χριστοῦ εἶναι ένα. Ό Μέγας Άθανάσιος έξηγεῖ ότι τά σμύρνα πού δίδονται από τούς Ποιμένες στόν τεχθέντα Κύριο προσφέρονται «ὡς ἀνθρώπῳ εἰς ένταφιασμόν»

Σέ λειτουργικό καθαρά επίπεδο ἡ προεόρτιος καί μεθεόρτιος περίοδος τῶν Χριστουγέννων ἔχει ὡς πρότυπο τήν έορτή τοῦ Πάσχα πού εἶναι άρχαιότερη. Συσχετίζοντας τις δυο μεγάλες εορτές Χριστούγεννα και Πάσχα μπορούμε να επισημάνουμε κάποιες ομοιότητες:

1. Οι Κανόνες γράφτηκαν από τον ίδιο υμνογράφο, τον Ιωάννη Δαμασκηνό, ο οποίος συνέθεσε τους δυο Κανόνες στον πανηγυρικό πρώτο (Α΄) ήχο.
2. Οι Ώρες των Χριστουγέννων συντάχθηκαν κατά τις Ώρες της Μ. Παρασκευῆς.
3. Το «Σήμερα γεννᾶται ἐκ Παρθένου...» τῆς Θ΄ ὥρας κατά τήν παραμονή τῆς 25ης Δεκεμβρίου έγινε σύμφωνα με το «Σήμερα κρεμᾶται ἐπί ξύλου...» τῆς Θ΄ ὥρας τῆς Μ. Παρασκευῆς.
4. Το «Κύματι θαλάσσης» της Παραμονῆς των Χριστουγέννων συντάχθηκε σύμφωνα το: «Κύματι θαλάσσης, τὸν κρύψαντα πάλαι, διώκτην τύραννον...» της Παραμονῆς του Πάσχα.
5. Οἱ Τριώδιοι δέ Κανόνες πού ψάλλονται στά Ἀπόδειπνα αὐτῶν τῶν ἡμερῶν

μιμούνται τὰ τριώδια τῶν Ὁρθρῶν τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος πρό τοῦ Πάσχα· «*Τῷ τήν ἄβατον· κυμαιομένην θάλασσαν...*», «*Τῷ δόγματι τῷ τυραννικῷ, οἱ ὅσοι τρεῖς Παῖδες μή πεισθέντες...*» κ.λπ.

Δυο λόγια και για την Ιαμβική Καταβασία των Χριστουγέννων.

Παράλληλα με την πεζή υπάρχει και η Ιαμβική Καταβασία των Χριστουγέννων, η οποία είναι πιο δύσκολη, γιατί είναι γραμμένη σε ποιητικά μέτρα και πρόκειται για ποιητικό κείμενο με τις όποιες δυσκολίες έχει ένα ποιητικό κείμενο και μάλιστα εκκλησιαστικό. Καλό θα ήταν να διαβάζαμε μόνο τα τροπάρια με τις μεταφράσεις τους, αλλά σας τα δίνει στο φυλλάδιο αντί άλλης περίληψης.

Κλείνοντας θέλω να τονίσω ότι αξίζει να ψάλλουμε κάθε ύμνο και κάθε μεγαλυνάριο στον Κύριό μας και Θεό μας, γιατί μας έδειξε το μέγα πλήθος της φιλευσπλαχνίας του και της φιλανθρωπίας του.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](https://bit.ly/3p8plb0)

<https://bit.ly/3p8plb0>